

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Ο “τετραήμερος και φίλος του Χριστού” Λάζαρος και η Λάρνακα

/ [PEMPTOUSIA TV](#)

Μια από τις πιο ωραίες και αρχαίες εκκλησίες της Κύπρου στολίζει την πόλη αυτή του φιλοσόφου Ζήνωνα, τη [Λάρνακα](#) : είναι η εκκλησία του αγίου Λαζάρου, του φίλου του Χριστού, κτισμένη πάνω από τον τάφο του αγίου, ο οποίος διετέλεσε, κατά την παράδοση, πρώτος Επίσκοπος Κιτίου. Για λίγα σχετικά και κατατοπιστικά λόγια ας κάνουμε μια μικρή αναδρομή στο παρελθόν.

Για τη σχέση του Αγίου Λαζάρου με την πόλη της Λάρνακας καθώς και για τον ιστορικό ναό όπου φυλάσσονται τα Ιερά Λείψανα του Αγίου είχε μιλήσει ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κιτίου κ. Νεκτάριος στην εκπομπή «**Σημεία και άνθρωποι**» και στη δημοσιογράφο **Μαρία Γιαχνάκη**.

[Πατήστε στην εικόνα για να δείτε τη συνέντευξη στο on-demand περιεχόμενο της Pemptousia TV](#)

Ο άγιος Λάζαρος, (Ελεάζαρ στα εβραϊκά) ήταν Εβραίος και καταγόταν από τη Βηθανία, μια κώμη τρία περίπου χιλιόμετρα στ' ανατολικά της Ιερουσαλήμ. Είναι γνωστός ως “τετραήμερος και φίλος του Χριστού”: “τετραήμερος” από το γεγονός της ανάστασης του από το Χριστό τέσσερις μέρες μετά το θάνατο και την ταφή του. “Φίλος του Χριστού” γιατί έτσι τον αποκαλεί η Αγία Γραφή , επισημαίνοντας τους φιλικούς δεσμούς του Κυρίου με όλη την οικογένεια: “Ηγάπα [ο Χριστός] την Μάρθαν και την αδελφήν αυτής [Μαρίαν] και τον [αδελφόν αυτών]Λάζαρον”, μας πληροφορεί ο ευαγγελιστής Ιωάννης.

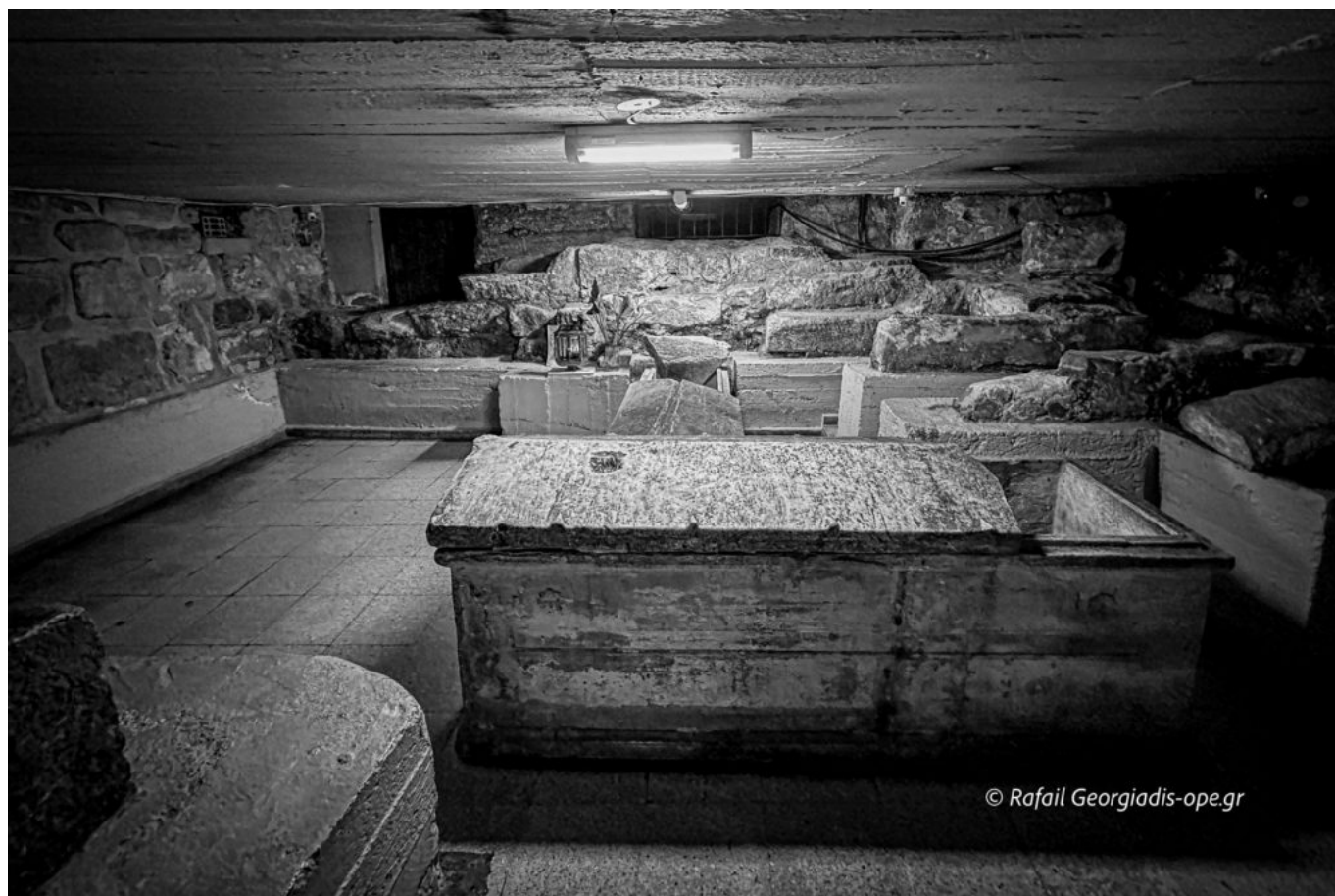
© Rafail Georgiadis-ope.gr

Ο Λάζαρος και ο Χριστός

Πολλές φορές ο Χριστός φιλοξενήθηκε στο σπίτι τους . Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πορείας Του από τη Γαλιλαία προς τα Ιεροσόλυμα, όπου πήγαινε για να σταυρωθεί “υπέρ της του κόσμου ζωής”, κι ενώ ακόμα βρισκόταν μακριά, οι δύο αδελφές τον ειδοποίησαν ότι ο αδελφός τους, άρρωστος βαριά, πέθαινε: “Κύριε , ίδε ον φιλείς ασθενεί”. Κι ο Κύριος, που δήλωσε πως αυτή η ασθένεια “ούκ έστι προς θάνατον αλλ’ υπέρ της δόξης του θεού”, καθυστέρησε δύο μέρες κι ύστερα ξεκίνησε για τη Βηθανία, όπου έφθασε τέσσερις μέρες μετά την ταφή του Λαζάρου. Συγκινημένος στάθηκε μπροστά στο μνήμα και - σαν Κύριος της ζωής και του θανάτου - τον επανέφερε στη ζωή παρ’ όλον ότι ήταν “τεταρταίος” και “ήδη ώζε”

Αργότερα ο Λάζαρος αναγκάστηκε να ζητήσει καταφύγιο στο Κίτιο της Κύπρου, φεύγοντας την επιβουλή των αρχιερέων και φαρισαίων που ζητούσαν να τον σκοτώσουν: “Εβουλεύσαντο δε οι αρχιερείς ίνα και τον Λάζαρον αποκτείνωσιν, ότι πολλοί δι’ αυτόν υπήγον των Ιουδαίων και επίστευον εις τον Ιησούν”. (Οι αρχιερείς τότε απεφάσισαν να θανατώσουν και τον Λάζαρον, διότι εξ αιτίας του πολλοί από τους Ιουδαίους έφευγαν και πίστευαν εις τον Ιησούν).

Πιθανότερος χρόνος φυγής του θεωρείται το 33 μ.Χ., και, συγκεκριμένα, ο καιρός του διωγμού που ξέσπασε μετά το λιθοβολισμό του πρωτομάρτυρος Στεφάνου, οπότε πολλοί χριστιανοί της Ιουδαίας “διασπαρέντες από της θλίψεως της γενομένης επί Στεφάνω, διήλθον έως Φοινίκης και Κύπρου και Αντιοχείας”.

© Rafail Georgiadis-ope.gr

Κατά την παράδοση της Εκκλησίας ο Λάζαρος ήταν τριάντα ετών το 33 μ.Χ. όταν ο Χριστός τον ανέστησε εκ νεκρών. Έζησε δε άλλα τριάντα χρόνια στο Κίτιο και απέθανε γύρω στο 63 μ.Χ. σε ηλικία εξήντα ετών. Εδώ λοιπόν τον βρήκαν οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας, όταν ήλθαν στην Κύπρο το 45 μ.Χ. και τον χειροτόνησαν πρώτο Επίσκοπο Κιτίου. Εποίμανε το ποίμνιό του για δεκαοχτώ χρόνια (45-63 μ.Χ.), οπότε πέθανε για δεύτερη φορά και ετάφη στο Κίτιο, εκεί όπου σήμερα υψώνεται ο βυζαντινός ναός του.

Δεν γνωρίζουμε λεπτομέρειες από τη ζωή του ως Επισκόπου στο Κίτιο γιατί δεν διασώθηκαν ή δεν υπήρξαν σχετικές γραπτές πηγές. Το έργο του όμως, όπως κι εκείνο των άλλων Επισκόπων της Κύπρου του πρώτου αιώνα, δεν θα πρέπει να ήταν καθόλου εύκολο λόγω της δύναμης που είχαν οι δυο αντίθετες προς το Χριστιανισμό δυνάμεις: η ειδωλολατρεία από την μια, που, εξ αιτίας της λατρείας της Αφροδίτης, ήταν πολύ δημοφιλής στην Κύπρο και ο αντιχριστιανικός φανατισμός της εδώ πολυάριθμης και ισχυρής Ιουδαϊκής κοινότητας, από την άλλη, η οποία αντιδρούσε και αντενεργούσε με κάθε τρόπο στο έργο των Χριστιανών. Η Εκκλησία της Κύπρου χρειάστηκε να παλέψει σκληρά για πολύ καιρό ακόμα έως ότου εδραιωθεί.

Ο Λάζαρος και το Κίτιο

Ο ναός του αγίου στη Λάρνακα ήταν από πολύ παλιά γνωστός στο χριστιανικό κόσμο και αποτελούσε, μέχρι και τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, απαραίτητο συμπλήρωμα στο προσκύνημα των Αγίων Τόπων. Εκτός αυτού πολλές θεραπείες και άλλα θαύματα επιτελούνταν εδώ με τη χάρη του, όπως μας πληροφορεί στις εντυπώσεις του παλιός ξένος περιηγητής, ο Pietro Della Valle, Ρωμαίος ευγενής, που επισκέφθηκε τη Λάρνακα και το ναό στα 1614 και 1626: όπως αναφέρει, στις

επιφυλάξεις του για το αν πρόκειται πράγματι για τον Λάζαρο το φίλο του Χριστού, του δόθηκε η απάντηση ότι “η αλήθεια αυτή αποδεικνύεται από τα θαύματα που ο άγιος επιτελεί στο ναό καθημερινά, θεραπείες κ.ά.”. Θα πρέπει λοιπόν να αποτελούσε μεγάλο προσκύνημα, όχι μόνο για ντόπιους μα και για ξένους προσκυνητές.

Η σημασία του σαν ιερό προσκύνημα επαυξήθηκε σήμερα, μετά την ανεύρεση, στις 23 Νοεμβρίου 1972 (κατά τη διάρκεια εργασιών ανακαίνισης του ναού), μέρους των λειψάνων του αγίου βαθιά κάτω από την αγία Τράπεζα, μέσα σε μαρμάρινη λάρνακα.

Όπως είναι γνωστό το λείψανο του αγίου είχε πρωτοβρεθεί το 890 μ.Χ. στον τάφο του, μέσα στο μικρό ναό, που υπήρχε την εποχή εκείνη και μέσα σε μαρμάρινη λάρνακα στην οποία ήταν χαραγμένα (όχι όμως στα ελληνικά) τα εξής: “Λάζαρος ο τετραήμερος και φίλος του Χριστού”. Ο τότε αυτοκράτορας του Βυζαντίου Λέων ΣΤ΄ ο Σοφός, σύμφωνα με τη συνήθεια που επικρατούσε, μετέφερε το ιερό λείψανο στην Κωνσταντινούπολη και σ’ αντάλλαγμα έστειλε χρήματα και τεχνίτες για να κτίσουν το ναό που βλέπουμε σήμερα. Είναι όμως αδιανόητο να δεχτούμε ότι οι τότε Κιτιείς είχαν δώσει ολόκληρο το λείψανο χωρίς να κρατήσουν ένα μικρό μέρος για την πόλη τους . Γι’ αυτό το γεγονός ότι σήμερα βρέθηκε στον τάφο μέρος μόνο λειψάνου και όχι ολόκληρο λείψανο, αποτελεί μια ισχυρή ένδειξη για

την αυθεντικότητά του.

Ο Λέων ΣΤ΄, εκτός από το ναό που έκτισε στο Κίτιο επ' ονόματι του αγίου Λαζάρου, έκτισε και δεύτερο στην Κωνσταντινούπολη προς τιμή του αγίου. Κατά παράδοση ο εκάστοτε αυτοκράτορας παρευρίσκετο στη λειτουργία κατά το Σάββατο του Λαζάρου σ' αυτή την εκκλησία. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους το 1204, οι Σταυροφόροι, εκτός από τους άλλους θησαυρούς που μετέφεραν στη Δύση, μετέφεραν και το λείψανο του αγίου στη Μασσαλία, απ' όπου όμως αργότερα χάθηκε.

Η εκκλησία του αγίου Λαζάρου είναι μια από τις τρεις εκκλησίες με τρεις τρούλους που υπάρχουν στην Κύπρο. Οι τρεις αυτές εκκλησίες (η ερειπωμένη εκκλησία που κτίστηκε στο διάδρομο που οδηγεί από τη βασιλική του αγίου Επιφανίου στο βαπτιστήριό της, η εκκλησία του Απ. Βαρνάβα και αυτή του αγίου Λαζάρου) διαφέρουν από τις άλλες πολύτρολλες εκκλησίες της Κύπρου και αποτελούν ιδιαίτερο τύπο, στον οποίο συνδυάζονται τρεις συνεπτυγμένοι εγγεγραμμένοι σταυροειδείς με τρούλο.

Κτίστηκε στα τέλη του 9ου αιώνα, γύρω στο 890 μ.Χ., από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Λέοντα Στ' το Σοφό. Κτισμένη εξ ολοκλήρου από πέτρα, είναι τρίκλιτη, με τους τρεις τρούλους στο μεσαίο κλίτος. Οι τρεις τρούλοι είναι σήμερα

κομμένοι. Κατερρίφθησαν τον καιρό της Τουρκοκρατίας όταν, κατά την παράδοση, Τούρκος αξιωματούχος διέταξε την κατεδάφιση τους επειδή, μπαίνοντας στο λιμάνι της Λάρνακας, προσευχήθηκε εκλαμβάνοντάς τους σαν θόλους τουρκικού τεμένους. Σύμφωνα με άλλη άποψη, καταστράφηκαν από σεισμό, άγνωστο πότε. Το 1734 όταν επισκέφθηκε την εκκλησία ο Ρώσος μοναχός Βασίλι Μπάρσκυ, ήταν ήδη κατεσραμμένοι.

Μέσα στο ναό φυλάσσονται και οι εξής πολύτιμες και αρχαίες εικόνες, που ίσως να ανήκαν σε παλαιότερο εικονοστάσι: μια του αγίου Λαζάρου ως Επισκόπου, φέροντος “πολυσταύριον φελόνιον”, (μέσα 16ου αιώνα), και μια της Αναστάσεως του Λαζάρου, εξ ίσου παλαιά, βυζαντινής λαϊκής τεχνοτροπίας. Αξιοσημείωτες είναι τέλος και τέσσερις άλλες μεγάλες εικόνες που, τοποθετημένες σε ξυλόγλυπτα τέμπλα, κοσμούν τους τέσσερις πεσσούς του κεντρικού θόλου: της Παναγίας με ρωσικό διάκοσμο, της αναστάσεως του Λαζάρου, του αγίου Νικολάου και του αγίου Γεωργίου με σκηνές από το βίο του περιμετρικά της κεντρικής παραστάσεως, έργο του 1717 του Ιακώβου Μόσκου του Κρητός.

Φαίνεται ότι, παλαιότερα, ολόκληρος ο ναός ήταν αγιογραφημένος, γιατί μέχρι τον περασμένο αιώνα σώζονταν μερικές τοιχογραφίες στους πεσσούς του κεντρικού θόλου. Οι τοιχογραφίες του ναού καταστράφηκαν απο άγνωστη αιτία κατά την πολύκαιρη διάρκεια ύπαρξης του ναού ή κατ’ άλλη εκδοχή πρέπει να καταστράφηκαν, πιθανότατα, από την πολλή υγρασία που επικρατεί στην περιοχή της Λάρνακας και ειδικότερα της ενορίας Σκάλας, όπου το υψόμετρο ελάχιστα διαφέρει εκείνου της θάλασσας. (Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα μάλιστα οι περιοχές νοτιοδυτικά του ναού μέχρι την Αλυκή αποτελούσαν λιμνώδεις εκτάσεις, γνωστές σαν “λίμνες τ’ άι Λαζάρου”).

Στα πολύ παλιά χρόνια, όταν η περιοχή Σκάλας ήταν ακόμα σχεδόν ακατοίκητη και η πόλη περιοριζόταν μόνο στην παλιά Λάρνακα, ο άγιος Λάζαρος, μονήρης όπως ήταν, λειτουργούσε σαν μοναστήρι. Τον καιρό της Φραγκοκρατίας μετατράπηκε σε μοναστήρι Βενεδικτίνων (καθολικών) μοναχών.

Όταν, από τις αρχές του 18ου αιώνα, η περιοχή Σκάλας άρχισε να αναπτύσσεται και να ολοκληρώνεται σαν δεύτερη πόλη κοντά στη παλιά Λάρνακα, ο άγιος Λάζαρος έγινε ο ενοριακός ναός ολόκληρης της νέας πόλης Σκάλας. Μέχρι όμως τα μέσα του 19ου αιώνα εξακολουθεί να ονομάζεται “μοναστήρι” (όπως βλέπουμε στα σχετικά έγγραφα της εποχής), ενώ είχε προ πολλού παύσει να είναι τέτοιο.

Σαν το μοναδικό θρησκευτικό κέντρο της Σκάλας (της μιας δηλαδή από τις δύο δίδυμες τότε πόλεις), είχε 4-5 ιερείς (εκτός από τον ή τους διακόνους). Οι ιεροτελεστίες στο ναό αυτό γίνονταν πάντα με κάποια επισημότητα και μεγαλοπρέπεια. Από υπάρχουσες ενδείξεις συμπεραίνουμε ότι στα μέσα του περασμένου αιώνα γίνονταν δύο λειτουργίες κάθε Κυριακή και σε μερικές μεγάλες γιορτές.

© Rafail Georgiadis-ope.gr

Ο ναός του αγίου Λαζάρου δέθηκε τόσο στενά με τη ζωή της πόλης, ώστε η ιστορία του ν' αποτελεί ιστορία και της ίδιας της πόλης. Από τον 18ο μέχρι τα μέσα σχεδόν του 20ου αιώνα - ήταν το θρησκευτικό, εθνικό, φιλανθρωπικό και εκπαιδευτικό κέντρο της πόλης, ο άξονας γύρω από τον οποίο περιστρεφόταν η θρησκευτικοκοινωνική ζωή της. Γράφει χαρακτηριστικά ο ιστοριοδίφης Ν.Γ. Κυριαζής στο βιβλίο του "Η πόλη της Λάρνακας υπό το φως ιστορικών εγγράφων": "Εκ των ελαχίστων εν Κύπρω ναών, όσοι επέσυραν την προσοχήν και απησχόλησαν την ιστορία, ο ναός του αγίου Λαζάρου αναμφιβόλως υπάρχει ο καταλαβών εξέχουσιν θέσιν εις την ενοριακήν ναογραφίαν της Κύπρου" και "Ολίγοι ναοί έχουσι να επιδείξωσι την του αγίου Λαζάρου πολυσχιδή και κοινωφελή δράσιν. Ίδρυσε και συνετήρησε Σχολεία, εμερίμνησε δια Νοσοκομεία και Νεκροταφείον, εβοήθησε πτωχούς, εγένετο φρουρός και θεματοφύλαξ των συμφερόντων των πολιτών, προστάτης και παραστάτης παντός έχοντος ανάγκην, εκπρόσωπος ισχυρός και συνετός της πόλεως και των συμφερόντων της..."

Παρόμοια ήταν η μέριμνα του ναού στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και τις πρώτες δεκαετίες της Αγγλοκρατίας στον τομέα της φιλανθρωπίας και κοινωνικής πρόνοιας, ελλείπει φιλανθρωπικών σωματείων και κρατικής μέριμνας.

Πηγή κειμένου: Ιερά Μητρόπολη Κιτίου

Φωτογραφίες: Ραφαήλ Γεωργιάδης, ore.gr